„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“

	За Угарску:	Србију Црну Гору и др. стране земље	
на годину	К 34·—	23·—	дин.
на по године	К 17·—	11·50	„
на чет. „	К 8·50	46·—	„

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 173 — У Новом Саду, у суботу 3. (16.) септембра 1911. — Година XXVII.

Хоће ли одступити?

Опструкција у угарском сабору ево траје већ трећи месец и давно се већ навршио рекорд техничке опструкције са *поименичним* гласањем, јер је већ давно било у угарском сабору и *стотинито поименично гласање*. Ваља знати, шта је то и колико дуго траје таково *поименично* гласање, док се не изређају четири стотине четрдесет и четири посланичка имена, па се онда *по други* пут морају читати имена оних посланика, који нису гласали, да случајно који није изостављен или да није међу тим дошао у саборницу, да гласа. То читање посланичких имена сваки дан, и то не једаред, него и више пута, тако је напорно за саборске бележнике, да су неки бележници хтели већ да поднесу оставку на бележништву. Па ако и бива у једној седници само *једаред* поименично гласање, то остатак седнице испуни по који опозицијони посланик својим дугачким говором, ма да га председник опомиње, да се држи ствари.

Кад су године 1907. хрватски делегати на угарском сабору, Хрвати и Срби, хтели поводом законскога предлога о железничкој прагматици да употребе средство *опструкције*, па и техничку опструкцију, тадања мађарска коалиција похитала је, да измени саборски пословни ред, којим је онемогућила опструкцију од стране хрватских делегата. Но та измена је важила само ad hoc, а после је важио стари пословни ред. У оно време пада онај скандал са одузимањем речи хрватским делегатима. Чим који хрватски делегат започне свој говор, председник после друге опомене, ма да и није разумео, шта је који Хрват или Србин на свом језику казао, таки му *одузме реч*. Тако се могло догодити, да је Хрватима и Србима у једној јединој седници *седамдесет* пута одузета реч.

Данас мађарска опозиција *прети*, ако би се министар-председник гроф *Куен-Хедервари* усудио, да својом већином измени пословни ред, да ће опозиција то сматрати као *насиље* те да ће изазвати највеће скандале, па ће саборисање бити немогуће. Наравно, године 1907. измена саборскога пословника према хрватским делегатима *није* била насиље, али године 1911., кад би то настало према мађарској опозицији, то би било највеће насиље!

По себи се разуме, да поред данашње мађарске опструкције није могуће, да дође до тога, да се започне расправа поднесенога законскога предлога о *новим војним предловима и о огромним наметима*, који су скопчани са тим војним предловима.

Гроф Куен-Хедервари мислио је, да са својом саборском већином може опозицији наметнути те законске предлоге, мислио је, да може ствар *форсирати*, јер им је у Бечу врло хитно са тим законским предловима. С тога гроф Куен-Хедервари *није* ни држао саборске летње ферије, већ је при највећој жези држао сабор на окупу. Гроф Куен-Хедервари је мислио, да ће се мађарска опозиција уморити те на послетку обуставити опструкцију. Али у том се љуто преварио. Ево *трећи* месец, а опозиција са опструкцијом никако не попушта. Техничка опструкција са поименичним гласањем свеједнако траје, а гроф Куен-Хедервари нема одважности, да према *мађарској опозицији* учини оно, што је мађарска коалиција године 1907. учинила према хрватским делегатима, према Хрватима и Србима.

Па какве консеквенције, какве последице може имати наставак опструкције у угарском сабору? Гроф Куен-Хедервари је уверавао бечке меродавне кругове, да ће својом већином изаћи на крај са мађарском опозицијом, па ма то било и у облику опструкције. Али то се није обистинило. Изгледа, да гроф Куен-Хедервари нема одважности да измени саборски пословни ред, јер би могао наићи на онај фатални 18. новембар године 1905., кад је мађарска опозиција разорила и саборске клупе, и саборску трибину. Онда је, као што је познато, бечки двор по пуковнику *Фабрицијусу* баш *мађарским хонведима*, и то онима, који се рекрутирају из саме Будимпеште, *растерао* угарски сабор. Али напослетку ипак је године 1906. учињен са мађарском коалицијом познати *пакт*, па је надошла владавина мађарске коалиције, која је тек престала са најновијим изборима грофа Куена-Хедерварија године 1910.

Шта ће дакле бити са угарским сабором? Хоће ли и даље трајати опструкција in infinitum?

Мађарска опозиција, а наиме *Јуштова* независна странка, држи за извесно, држи, што се каже, као у воску, *да ће гроф Куен Хедервари морати одступити*, а гроф Куен Хедервари се *куражи, да ће остати на челу владе*, па куражи тиме и своје верне. Давно би била у Бечу свршена ствар, да гроф Куен-Хедервари има одступити, па да гроф Стеван *Тиса* постане министар-председник. Али тиме би у Бечу били опет онде, где су били године 1905., данас пак још у горим приликама, јер је гроф Стеван Тиса одлучан непријатељ изборне реформе са општим правом гласа, а опште право гласа жели и бечки двор. Истина, гроф Стеван Тиса је коренит Мађар, што више и шовиниста, али зато ипак није у Мађара популаран, што више он је у мађарској опозицији омражена личност.

Па шта да буде са угарским сабором? У Бечу баш не желе нове изборе. Показало се, да ни оних *тридесет милијона*, што кажу да је гроф Куен-Хедервари потрошио за изборе у години 1910., *нису ништа помогли. Већина грофа Куена-Хедерварија само је привидна.* Можда ће грофа Куена-Хедерварија заменити садашњи министар финансија Ладислав *Лукач*, искусни државник и човек поверења на бечком двору. Али кад Лукачу године 1909. није пошао за руком *компромис* са мађарском коалицијом, још ће му мање поћи за руком компромис са данашњом Јуштовом независном странком. Да је компромис могућ, већ би га начинио био и гроф Куен-Хедервари, али ово *није могуће*. С друге стране тешко је и замислити, да ће бечки двор одустати од војних предлога, јер у колико би угарски сабор примио те предлоге, тим би био олакшан посао и у другој половини монархије, у бечком Рајхсрату.

Гледиште Јуштоваца је то, да се именује министарство из редова мађарске *независне странке*, па ће се онда независна странка *погађати са двором, као* што се године 1905. двор погађао са мађарском коалицијом. У колико би се нашла основа за опште право гласа, то би онда нови угарски сабор путем компромиса могао можда наћи повољну основу и за војне предлоге, наравно у колико би Беч нешто попустио од својих захтева.

У читавој данашњој важној кризи угарскога сабора, *немађарски народи потпуно се игноришу*. Радикали се надају, да ће, са владавином ма-

ЛИСТАК.

Из мог путног дневника.

Од *Јована Грчића*.

(Наставак).

Берлин, 22. јуна (5. јула) 1911.

Дворац Монбижу (Monbijou) пун је натучен предмета, који се односе на чланове хоенцолерског дома од Фридриха Вилхелма, кога зову der Grosse Kurfürst, дакле од XVII. века, амо па до данашњега цара Вилхелма II. заједно са царицом и њихових шест синова и са ћерком им јединицом. Дворац, још из почетка XVIII. веку, лежи у лепу стару перивоју а музеј у њему за чудо је распоређен тако, да се иде ретроградно. Главним се улазом одмах уђе у собе, у којима су — ако је слободно тако рећи — реликвије данашњег цара и његових милих и драгих. Па онда се улази у собе са успоменама на његове родитеље па тако редом све у натраг. Тај Hohenzollern-Museum доста је богат и интересантан а нарочито је лепо и смишљено распоређено све, што се односи на краљицу Лујзу, на Фридриха Великог и на крутога му и јогунастог оца Фридриха Вилхелма I. Ту је и онај сто, за којим је тај крај све своје тврдоће и баш сурове оштрине према сину и весељак са својим Tabakskollegium-ом готово свако вече у Берлину, Поступиму или Вустерхаузену седео, пушио из земљане луле са кратким чибуком, пио дукштајнско пиво, играо шаха или дама, читао новине, разговарао о политици и ратној повесници па се кад и кад баш и подебље шалио и нарочито ругао иначе ученом повесничару барону Гундлингу, који је волео сувише дубоко загледати у чашу те у пићу био на зло употребљаван за сурове досетке.

Од Хоенцолернског Музеја је наравно куд и камо од општије вредности те и достојнији пажње пре седам година тек довршени Музеј цара Фридриха. Пред његовим главним уласком има велик споменик, који приказује цара Фридриха III. на коњу, а зачеље згради плаче Спреја. У приземљу има старина а горњи је бој сав заузет галеријом слика. Силан је новац утрошен у ту галерију. Нема дабогме творевина најпрве врсте, као што је, примера ради, Џоконда Леонарда да Винчи у париском Луврu, Рафаелова Madonna della Sedia и Madonna del Granduca у палацу Pitti и његов аутопортре у Уфицијама у Фијоренцији, његов Sposalizio у палацу Брера у Милану, његова Сикстинска Мадона у Дражђанима, али су у том музеју заступљени сви прваци-уметници разних школа и времена. Ту вам је — да их споменем онако на дохват, прекотрупке — Дирер, млађи Ханс Холбајн, старији Лука Милер Кранах, Терборх, Рубенс, фан Дајк, Јаков фан Рајздал, Јан Стен, Адријан фан де Фелде, Тјеполо, Мурило, Кореџо, Тицијан. Па зацело нису на одмет Рафаелове мадоне: Madonna Colonna и Madonna Terranuova, и Антоана Ватоа „Галантно друштво на теферичу“, »Љубав у италијанском позоришту« и »Љубав у француском позоришту«. А тек Рембрант! Тај ту има портре свог брата, своје прве жене, лепе Саскије van Uylenburgh, па и своја два портрета, а од осталих његових је особито жива слика, на којој Самсон прети свом тасту. Има ту под стаклом и прекрасно воштано попрсје Флоре, које приписују Леонарду да Винчи, да ли по правди или не, то још није решено. Кад би човек судио само по тајовитом осмеху, какав озарава и лик Мона-Лизе, морао би Леонарду без погодбе дати ауторство. Једном речи: галерија сликâ у Музеју цара Фридриха у Берлину се, баш као и Нешенел Гелери у Лондону, и по броју и по каквоћи својих слика може рачунати у прве галерије на свету.

Берлин, 23. јуна (6. јула) 1911.

Ко би отишао из Берлина, а да не бахне до Поступима, до Sans Souci-ја и до Бабелсберга? За тако опсежан излет дошао нам је данашњи ведри сунчани дан као наручен.

Возом се одвезосмо до Поступима а са ондашње станице одмах електричним трамвејом до двореда, који води до сансусиског перивоја. Пред уласком у тај перивој стоји Friedenskirche, коју је у стилу старих хришћанских базилика године 1850. дигао краљ Фридрих Вилхелм IV., брат Вилхелма I. Пред олтаром у тој цркви сахрањен је тај краљ и жена му Јелисавета а уз цркву има и маузолеј, у којем лежи цар Фридрих III. и жена му Викторија, имењакиња своје матере енглеске краљице, са својим синчићима Сигисмундом и Валдемаром. Сва четири мраморна саркофага израдио је Рајнхолд Бегас.

Из те се цркве перивојем винусмо до великог басена са јаком фонтеном. Одатле се широким отвореним степеницама преко шест тераса човек попне до дворца Сансуси, који лежи на поприлично високу платоу. Саградио га је Фридрих Велики годинâ 1745.—1747. и онда се наирадије ту бавио па је ту и издахнуо 17. августа 1786. Дворац није бог зна како велик, али му је положај одиста диван а и унутри је прекрасно распоређен а све у њему опомиње на Фридриха Великог, у колико је још једнако намештен онако, како је био намештен у оно време. Посетилаца има наравно сваки дан доста а пуштају се у групама. Проводич показује и јасно разлаже и најмању ситницу. Улази се најпре у Волтерову собу, из ње онда у краљеве одаје, у дворницу, у којој је музицирао — нарочито је, веле, дувао добро

ђарске независне странке, доћи на ново и њихово царство у Сремским Карловцима. Али у томе се могу јако преварити. Јулије Јушт, као што је и за време мађарске коалиције имао неких веза са Хрватима и са неким народносним посланицима, који *нису* радикали, тако ће то бити и ако би Јуштова странка дошла на владавину. Гроф Теодор *Бакањи*, познати протектор српских радикала, нема тога ауктoритета, као што га има Јулије Јушт. У колико би Јушт према својој разборитости знао задобити везе са првацима немађарских народа, било би репарирано оно, што је гроф Куен-Хедервари пропустио.

Међу тим ми сумњамо у владавину Јулија Јуштa, јер је бечки двор *исцрпљен великим неповерењем према Јуштау.*

С тога је сва прилика, ако одступи гроф Куен-Хедервари, да ће у сасвим другом облику доћи нека *нова, солиднија* мађарска коалиција.

⊙

Осуда издајничке политике српских радикала.

Споменули смо већ, како је чак и полузванични лист *радикалске* владе у Србији, „*Самоуправа*“, окренула дебљи крај па ударила по леђих „Заставу“ и Јакова *Томића* због издајничке им политике. Осуда, и то тешка осуда, која је у београдској „Самоуправи“ изречена над путунцијским држањем овостраних радикала, тим је значајнија, што је „Самоуправа“, док је у Србији био на влади Јашин присни пријатељ Никола *Пашић*, увек хвалила овостране радикале као неке узор-родољубе српске. „Самоуправа“ је под Пашићем *ћутала*, а после чак и *бранила* овострану радикалску котерију и онда, кад је народни посланик др. Ђуро *Шурмин* пред лицем целог хрватског сабора, на једну блесасту упадицу земунског Драјфуса довикнуо овоме, да има писмених доказа, да су **радикали** злогласном судији-истражитељу Кошутићу и још злогласнијем државном одветнику Акуртију **потказивали виђеније самосталце, да су велеиздајници!!**

Али данас је Пашић сишао с попришта те је и »Самоуправа« добила одрешене руке, да по заслуги жигоше несретнике, који проповедају братоубилачку борбу. То је „Самоуправа“ учинила у једном значајном чланку, који овде у опширном изводу доносимо.

У „Самоуправину“ чланку се о издајничкој политици Јашине котерије каже ово:

„Одавно нисмо ништа опширније писали о приликама у Хрватској. А о њима није ни лако писати. Као што је и положај Хрватске тежак и мучан, тако су и њене јавне прилике и односаји међу странкама замршени и чудни. Међу тим, за нас, као што смо и раније већ поменули пишући о овим стварима, развој прилика и догађаја у Хрватској и земљама, у којима наш народ у опште у Аустро Угарској живи, од врло су велике важности. Морамо се с времена на време, ма и овлаш, осврнути, нарочито кад видимо, да се те прилике и догађаји почну заоштрјавати тако, да очевидно гурају народ на странпутицу, те озбиљно прете његовом одржању у будућности.

Ненормалност политичке ситуације у Хрватској, чини нам се, ни у чем се тако јасно не огледа као у факту, да је хрватско-српска коалиција, састављена из хрватске и српске самосталне странке, ништан, у који сви гађају: и бан Томашић, и Пешта, *и новосадски радикали*, и Супило са Ријеке (иако сада нешто мање, него раније), и Праваши, и једно и друго крило, који су се сада и сложили, и излазе као једна целина партијска. Што против коалиције раде и вичу Томашић и Мађари из Угарске, што њом нису задовољни ни, у Бечу, то се да разумети. Бан хрватски, ако му је до тога само, да седи на банској столици, он се мора повијати за онима, од којих власт држи. А ту му власт дају Беч и Пешта. Његова зависност од хрватског сабора, према садашњем законодавству Хрватске, тако је слаба и ништавна, да се он на њу не мора ни обазирати.

Може се прилично лако разумети, што на хрватско-српску коалицију ударају и Праваши; они су по традицији искључни, а сада су још и клерикални и пуни нада и обећања, која им долазе са стране, а уз које иде услов: само не са Србима. На жалост *у Пешти и Бечу одавно и стално нису расположени за слогу и заједницу Срба и Хрвата* у оним земљама. Али што против коалиције, онако систематски и *крвнички*, ударају *новосадски радикали*, Срби, и Супило са Ријеке, то је и тешко разумљиво, и штетно, и опасно. Факат је, који се порећи не може, да су коалиране хрватске и српска самосталне странке данас у Хрватској нешто, што је као политичка организација најбоље, најнапредније, најслободоумније. Далеко је од нас и помисао, да је она политичка организација беспогрешна, да није раније, и да сад не чини никаквих омашака и погрешака. Нити смо били нити мислимо бити противни критици и критичном држању и према хрватско-српској коалицији. Али онаки систематски и крвнички напади на хрватско-српску коалицију, уз истовремено далеко блаже и ређе критиковање поступака владе садашње у Хрватској од стране српских и хрватских слободоумних елемената, не само да је неправедно, него индиректно фаворизира оно зло, противу којега и они хоће да се боре и због којега тобоже и коалицију нападају, да није довољно активна и борбена према њему.

Ми ћемо овога пута на око узети наше *новосадске радикале*, и на једном чланку новосадске „Заставе“ показати, до каквих *глупих* и *ружних* последица доводи ова неразумљива борба.

Пред нама је број 176. „Заставе“ и у њему уводни чланак „Коалицијонашка дрскост“, који је писао некакав »Леонид«. Реч је о наредбама бана Томашића о ћирилици и називу православне вере и православне цркве. Њима је бан Томашић повукао неке раније Раухове наредбе о тој ствари, ако не сасвим, а оно у знатној мери. Тако се приближило стању, које је у том погледу поставио закон од године 1887. Као што се на овом примеру види, у Хрватској могу наредбе управне власти да суспендирају законе, не само у погледу ћирилице, него исто тако и у питањима, која се Хрвата тичу. За сваког политичког човека јасно је, да је ово један политички трик, учињен да преведе и задобије Србе хрвећане за политику владе, а уперен противу хрватско српске коалиције, а нарочито противу Срба у коалицији. „Заставин“ Леонида, пак, пише о томе овако:

»Али је Томашић то учинио тек онда, кад се разишао са хрватско-српском коалицијом и кад је затражио наслона на Србе, а не на оне тамо, тако зване Србе самосталце... Коалиција није смела ни писнути у загрљају Томашићевом.... А чим је Томашић коалицију, а нарочито тако зване Србе самосталце, одбацио ногометом, и чим је замислио, да потражи ослонца на Србе, повукао је неке Раухове наредбе.... Томашић данас и не сматра за Србе оне Србобранове, коалиционашке Србе.... Томашић данас има да води рачуна о Србима, а не о тако званим Србима коалиционашима«.

Тешко је замислити чега *глупљег* и *лудљег* од оваког резоновања. Па ипак је то изашло на уводном месту у „Застави“ Светозара Милетића (??!) и Јаше Томића!

Који су то Срби, прави Срби, а не тако звани Срби коалиционаши, за које се Томашић узда, и због којих он, како Леонида вели, оне наредбе о ћирилици издаје? Је ли то *Алекса Ивић*, једини радикал у хрватском сабору, који је, тек што је ушао у сабор, ускочио у владину странку и којега се „Застава“ морала јавно одрећи? (Али зато Ивић и дан-данас иде у уредништво „Заставе“, где заједно с Јашом кују планове, како ће да се радикали додворе бану Томашићу. — Ур. „Бр.“) Или су то Карамата, др. Николић из Земуна, који шаљу ону препонивну депешу после наредбе о ћирилици и стављају своје услуге бану Томашићу на расположење? Или су то нека прави Срби, радикали и слободоумни људи, који нису успели доћи у сабор, а на које бан, рецимо, рачуна? Ево да узмемо баш ту претпоставку, која је за Леониду и „Заставу“ најповољнија. Питање је, шта би онда то значило? Значило би, очевидно, само то, да би Срби радикали, људи дакле слободоумни (?), потпомагали Томашићеву владавину, за коју он, ни међу Хрватима, ни међу „тако званим“ Србима самосталцима, није могао наћи већину, и због чега он већ толико месеца влада у Хрватској без сабора и без одобреног буџета. А такову политику већ воде Карамата, Авакумовић, Ивић и другови им. „Заставин“ Леонида сигурно није тако малоуман, да мисли, е ће бан Томашић на те »праве« Србе његове рачунати за њихове црне очи. А кад је тако, онда логика „Заставе“ и Леониде води право у политику покојнога „Српског Клуба“. А то нити може, нити сме желети ни онај Србин, који стоји на начелу јединства Хрвата и Срба, ни онај, који не признаје то начело, али хоће да је слободоумни демократа. Интерес Срба, као год и интерес Хрвата, захтева императивно слободу, аутономију Хрватске. Ни један Србин на сме искупљавати ни један посебан српски захтев помагањем ма какве струје у Хрватској, која је наперена против њене аутономије и слободе. *И никаква погрешка и неправда на хрватској страни према Србима не сме да буде разлог за такво држање.*

Ми нисмо слепи за погрешке на хрватској страни; мо хоћемо да се боримо против њих, али никад средствима, која иду против слободе и народне струје у Хрватској, јер би то, на крају крајева, штетно било и за Србе посебице. Осим тога, ми не смемо ни у тој борби заборавити, да има погрешака и на нашој страни; и у Срба има искључности. По нашем уверењу она је мања, али је има, постоји. И било је и ње и у ранија времена, а има је и сада. Противу те искључности морају се борити и Хрвати и Срби и на једној и на другој страни.

„Застава“ се ту скоро наљутила, кад су радикале у Угарској и Хрватској назвали Франковцима. Она у томе има право, али само донекле. Франк је туђинац и спроводи свесно, помоћу једнога дела Хрвата, туђинску политику. Али ако радикали у Хрватској и Угарској нису Франковци, они су Старчевићевци: и они су исто тако искључни као и Старчевићевци. А својом оваком политиком, какву проповедају Леонида и „Застава“, радикали несумњиво иду на руку онима, под чијим утицајем ради бан Томашић, с том разликом, што кроз хрватске Праваше струји бечка, *а кроз српске радикале у Хрватској и Угарској пештанска струја.* Допуштамо радо, да је то код радикала несвесно (?). Они се још заносе мишљу, да се може из Н. Сада водити народна политика за Хрватску и Србе у Хрватској. То је, међу тим, немогућно, јер је неприродно. Оно, што Хрвати и Срби у Хрватској не само могу, него и морају тражити за Хрватску, то Срби у Угарској и Новом Саду не сму тражити, јер би дошли у сукоб са својим држављанским дужностима. То они морају један пут увидети исто онако, као што смо увидели и ми. За сада да станемо на овоме.“

И тако данас *у целом Христу* нема воле озбиљнијег човека ни листа, који би одобравао оно, што ради злосретна компанија оне индивидуе, која је српски народ у Угарској рав-

---

у флауту, — па све до последње, у којој је, седећи у удупку крај прозора, испустио душу. Одатле се онда излази узаним коридором, који је био уређен за краљеве пажеве. У том коридору има по зидовима врло лепих слика, које је насликао славни Антоан Ватó! Смејали смо се, кад нам проводич рече, да су миндерлуци дуж зида преко од прозора тако уски ради тога, да пажеви не би могли прилећи ни за час.

Из дворца се терасама сиђосмо па се истим путем вратисмо у Поступим. Онде је баш у тај мах у Lustgarten-у украј старог двора — има и нова палата, у којој летује данашњи немачки цар — свирала војна капела. Кад се ње наслушасмо, одосмо најпре да разгледамо стари двор, у којем има доста успомена на Фридриха Вилхелма I. и на Фридриха Великога, па нам показаше и одаје, у којима је у гостима боравила холандска краљица Вилхелмина, па одаје, у којима зими често борави Вилхелм II. За Фридриха Вилхелма I., кад га је већ подагра сасвим била свалила, био је начињен силазак без степеница те се њима могао спуштати и са првог боја и опет пењати на њ. То и данас још стоји тако. Исто тако показују и храст пред двором, камо су молиоци стављали молбенице а Фридрих Велики од горе с прозора гледао па по молбенице шиљао.

Кад се сити нагледасмо двора, одосмо у оближњу гарнизонску цркву, у којој у засвођену простору у приземљу леже Фридрих Велики и његов отац, који је ту цркву и саградио. У ту цркву врло често долазе данашњи немачки цар и царица са својим двором. Цар — веле — седи са свитом на горњем боју а царица са својим дамама под њим у приземљу. Црква је врло велика те стане у њу силна момчадија.

Маленом се лађицом по врло узану каналу дуж поступимских дворишта извезосмо на Хавелу, једну од најзнаменитијих приточица доњег Лабе. Хавела баш ту код Поступима кривуда јако те је ту прокопан прав канал. који је пресеца. Из тога се канала уђе у Телтовски Канал а овим се одмах стигне до станице, са које се улази у велики Бабелсбершки Перивој. Тим се перивојем за десетак минута стигне до двора Бабелсберга, који у животу цара Вилхелма I. игра знатну улогу. Управо за њега је, док је још био под својим братом наследник, и сазидан тај двор! У њему је он сваке године, и као цар, са својом верном Аугустом проводио лети по два-три месеца. Двор лежи врло лепо, леп је, али не претоварен. Све у њему указује на готово пуритански живот тога мудрог цара, који је умео ценити, шта има у Бизмарку и Молткеу, те није осећао, да је у свом величанству ијоле понижен, ако њих послуша.

Већ се богме смркавало, кад смо се са данашњега излета вратили у Берлин у наш Nürnbergerhof.

(Наставиће се.

орила и до ништице довела. Ту *потпуну усамљеност* човека страшне прошлости и црне садашњости, и потпуну осамљеност његове шпекулантске банде бележимо са задовољством као знак, да ће кроз кратко време ваљда нестати те црне чете, која је српском народу у овим крајевима највише зла нанела.

Како се кортешује за чиновничка места у Матици Српској.

Ово, што сад мора човек да гледа својим очима, то је један такав скандал, који мора сваком поштеном човеку натерати румен стида у лице. Тако се ту кортешује за чиновничка места у Матици Српској, да то превазилази већ сваку меру. *Таког чуда и покора није никад било, од кад постоји Матица Српска.* Још се скупштина није ни сазвала, а већ кортеши и компетенти увелико раде на све стране. Иду по Новом Саду од куће до куће па мољакају Матичине чланове, да их се ови не могу отрести. Други кортеши опет дочекују по сокацима и ћошковима људе, заустављају их и наговарају, да гласају на овога или онога на Матичиној скупштини. Па онда *комшетенти са стране преплавили су Матичине чланове својим штампаним писмима*, у којима обећавају куле и градове. И тога до сад није било. То је онако — по чивутски.

Један наглашава: како ће своју радњу издати под аренду, па ће служити јефтиније Матицу Српску. Један компетенат своју целу генеалогију наводи, почевши од свога прадеде. Обећава, да, ако га за благајника изаберу, не ће од Матице тражити никакву пензију. Ово су карактеристичне појаве, из којих се види, *како наш свет схваћа позив и циљ Матице Српске. Гу се на способност и поверење и не мисли.* И то »Застава« прихваћа. Сад ниче семе њено.

Кад је тако, онда би најбоље било, да Матица одреди лицитацију за чиновничка места, *да савове тих 74 комшетента у Нови Сад* и да на сред новосадске пијаце *са добошарем излицитира на мањак сва чиновничка места.* Истина, такво се што не догађа ни у оној најситнијој *сеоској општини.* Али код Матице би хтела „Застава“ да уведе и то.

Но нико тако не кортешује, као онај мали човечуљак, што се тражи за *фискала* Матице Српске. Један дан се котрља по Новом Саду, кортешујући за своју „заслужну“ личност, а други дан се враћа сав прашњав са пута по селима и варошима, где досађује Матичарима својим мољакањем тако, да морају пред њим да се закључавају.

Његов брат Исидор Бајић, музичар, који се је већ „прославио“ новом методом музичке наставе, тај сада хоће да се прослави са новом методом кортешовања. Стане на ћошак па зауставља и задржава људе, који хите својим послом у варош. Постави се пред њих, који морају да га слушају, како хвали велике способности свог малога брата и како до зла бога куди дра Стевана Малешевића, садањег фискала Матице Српске. Једва га се људи отресу. Један од оних, кога се *учитељ певања у нашој гимназији* тако нагњавио, кад се од њега одмакао, једва је к себи дошао.

Али тај господин композитор песама не кортешује само по ћошковима, него богме обилази све редом па потражи чак и садање Матичине чиновнике, да и они гласају против Малешевића. Умиљава им се и *обећава им*, како ће његов брат Лазица Бајић, ако га изаберу за Матичиног фискала, **израдити чиновницима, да им се повиси плата.** А овамо се „Застава“ — орган оне странке, којој Исидор Бајић припада — на сва уста дере, како чиновници имају доста плате и да треба такове бирати, који обећавају да ће служити — јевтиније! (Најбоље лицитација!)

Тај начин кортешовања недостојан је и Матице Српске и интелигентна човека.

Е, али то захтева интерес радикалске партаје и онда се мора употребити свакојако средство! Лазица Бајић треба у овој мутној води Матичиној да *испеца фискалат Матице Српске* па да онда уступи место фискала новосадске црквене општине Кости *Хаџији* — том радикалском дошљаку, који се из Вршца овамо доселио. Тај Хаџија већ је три године у Новом Саду, ал' зато није напустио конзисторијални фискалат у Вршцу, него и даље прима оданде фискалску плату, а седи у Новом Саду. Тако се исто могао одселити и у Америку, па оданде фискалисати вршачкој епархији. Ал' кад је Клица могао бити и учитељ у Вршцу и директор манастирске штампарије и уредник „Заставе“, зашто не би могао Коста Хаџи у исто доба бити и фискал наше општине и вршачке конзисторије? Сад разумемо, зашто Коста Хаџи тако ревносно кортешује за тог малог човека. Тà он управо ту за себе кортешује. Е, ал' то је радикалски морал!

За чиновничка места у Матици сад је наступила така грамзивост, да је управо нечувено. Тако је нагрнула силесија молитеља. Због чиновничких места говори се, да неке наше странке траже чак и пријатељство радикала! Чујемо, да се намерава тога ради са њима склопити и неки изборни компромис. Кад дознамо шта тачније о томе, саопштићемо.

Сад разумемо, зашто су наше партаје тако оштро журиле сазив скупштине. Не зато, да се Матица, ова наша књижевна јединица, — после оног страшног удара у темељу свом пољуљана — у ред доведе, него, да се силно јато чиновничких компетената издовољи. Зато се викало и виче: **Скупштину, скупштину нам дајте!** А то значи: *хлеба, хлеба нам дајте!* Кад се начела тиче, онда се српска браћа до ножа боре. Али кад се хлеба и џепа тиче, онда се и највећи душмани могу да сложе!

То је морал наших дана! Али то је знак и наше друштвене декаденције. Народни фондови оштећени, Матицу покрали. И онда се после свег тога нема пречег посла, него да се Матичини чиновници понамештају. Ај, Матицо, јадна Матицо! Буд те поробише зли дуси, туд још навалише на те радикалски гладни вуци!

НОВИ САД, 2. септемб а 1911.

— **Брука Томашићевих српских радикала.** Читамо у „Хрватском Покрету“: „Српски радикали, та рођена браћа наших франковаца, радо би некако ослабили српску самосталну странку — дакако на радост и по команди Томашићевој. Како су сами немоћни у народу, не могу изаћи под својом дискредитираном фирмом, па смислише, да аранжирају неку „сецесију“ из српске самосталне странке, називљући се »дисидентима« српске самосталне странке. На тај начин почеше ровити у вргомоском котару. Одржали су једну »скупштину« с једно десетак људи у Чемерници. И тај свој „успех“ растелалише по читавом свету. Већ је зато преко Томашићевих штокова дознао и „Пестер Лојд“, јављајући весело о сецесији у српској самосталној странци. И онда најавише другу скупштину за прошлу недељу у Бовићу. Опћински пандури летили су по селима, скупљајући људе на ту скупштину. Врховну команду преузео је котарски предстојник Сурма. Али колике ли бламаже! Власти су се овај пут саме побринуле за што већи успех српске самосталне странке, а за што већи свој фијаско!

Дошло је много свијета. За предсједника изабран је одмах самосталац Гајо Живковић. Овај подијели ријеч нар. заступнику Буду Будисављевићу, који у правој свјетлости прикаже сврху радикалског ровења, — да помогну власти. Сав народ одушевљено одобрава и закључује повјерење свом заступнику. У то скочи кот. предстојник, јављајући, да се њему пријавио још за ријеч одветнички перовођа Галогажа. Али чим Галогажа устане, окрене се сав народ и оде са скупштине. На мјесту остадоше само кот. предстојник са 4, словом четири радикала, исмејани од читавог народа.

Позиција је заст. Будисављевића на овај начин само још учвршћена.“

Али глупава „Застава“ и после ове грозне бруке радикала, који лижу сахане бану Томашићу и његовим котарским предстојницима, телали, да је у српској самосталној странци наступила „сецесија“. Ма није чудо, што тако трабуња: помахнитала је стара тета сасвим.

Политички преглед.

— **Угарски сабор.** У јучерашњој (од 1. (14) о. м.) седници заступничке куће прочитано је више петиција, о којима је опозиција захтевала поименично гласање и одгоду гласања на сутра. Затим се *осам* пута поименично гласало.

Ето, у *таковим комедијама* проводи законодавно тело угарске краљевине скупоцено време, а народ све то плаћа тешко заслуженим парама!

— **Чешка.** Пред сазив чешкога сабора чешке и немачке странке марљиво раде. Док се немачки саборски клуб чешкога сабора састаје 3. (16.) о. м., да расправи о томе, хоће ли пристати на дневни ред за прве саборске седнице, како га је предложио намесник кнез Тун, чешки се саборски клуб састао већ ономад. Вијање је трајало преко два и по сата. Присуствовало је деветнаест страначких вођа. О политичкој је ситуацији референрао заст. *Скарда*, а о посредујућим предлозима чешкога намесника заст. *Швела*. „Тагеспост“, извештујући о резултатима дебате, каже, да је према њему сигурно, да ће већ у првој седници чешкога сабора бити стављен предлог, да се народнополитичка комисија прогласи сталном, а да ће у другој бити прихваћен. Према овим немачким вестима је сигурно, да ће ово заседање чешкога сабора проћи без сметње.

Чеси опет славе један успех своје народне истрајности и жилавости. Прекјуче је у Прагу одржана седница немачке секције земаљскога школског већа. Ту се закључило, да се *на свим немачким средњим школама у Чешкој има увести чешки језик као релативно облигатан предмет.*

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 2. септ. 1911.

— **Патронат српске велике гимназије новосадске** имаће — како дознајемо — у понедељак седницу, на којој ће поред осталих текућих ствари узети у претрес и ону недостојну тужбу, коју је онај радикал гимназијски старатељ на основу којекаквих *измишљотина* поднео против професора г. Димитрија *Шилића*.

Поново изражавамо наду и увереност, да ће патронат знати очувати своју самосталност према *терору* заставашке мафије и целу ствар *објективно, по правди* решити. Патронат не сме дозволити, да *шаранска икра*, ма како да је велика, претегне на вази правде и истине.

— **Позоришне вести.** Позориште »*Фотије Ж. Иличић*« под управом кћери му Миле и сина Вукашина, добило је дозволу од крал. земаљске владе у Загребу, да може по Срему, Славонији и Хрватској приказивати позоришне представе.

Да би одговорило поверењу земаљске владе и оправдало тешку дужност у погледу уметности и просвете народне, ставило је себи у задатак, да прикупи најбоље снаге, помоћу којих би могло одговорити намењеној дужности. У том циљу расписује конкурс за две драмске глумице, два драмска глумца, једног комичара и суфлера, а сем тога и за две глумице певачице — ма и почетнице биле.

Дружина се сада налази у Обреновцу — Србија — и полази у Карловце 15. септембра.

Глумице и глумци треба да се благовремено обрате управи у Обреновац за ангажман.

Новости са стране.

— **Војник убио капетана.** Из *Прага* јављају, да је један редов ц. и кр. 102. пешадијског пука из непажње ћор-фишеком убио свога капетана. Тај несрећни случај дао је повода једном социјилистичком листу у Прагу, да раструби, како се је читава компанија у том пуку побунила и убила капетана и два субалтерна официра.

— **Земљотрес у Италији и избацивање Етне.** У Сијени и Фијоренцији било је ономад на ноћ земљотреса. Лава из Етне тече низ обронак брзином од 120 метара на сахат. Струја усијане масе широка је 500, а дебела 15 метара и куља према виноградима на реци Алканзару, одакле је сада удаљена само 4 километра. Из вулкана се чује потмула грмљавина, а из кратера лети напоље киша од камења.

— **Милијонар осуђен на смрт.** Против американског милијонара Хенри Кле *Бети*-ја, који је *убио* своју жену, завршена је парница у прошлу суботу. Расправа је трајала две недеље дана. Убица је *осуђен на смрт.* Парница се је водила у Честерфилду (држава Вирџинија), те је побудила по целој Америци силну сензацију Бети био је ожењен с Лујзом Обеновом, богатом девојком из врло угледне породице. Брак је био врло несретан, те је млада милијонарева супруга мало пре, него што је имала родити, отишла од супруга и вратила се у родитељску кућу у Делауер. После порођаја пошла је са својом мајком у Ричмонд у посету некојим пријатељима. Овде је Бети покушао, да се опет приближи својој жени, јер му је његов отац претио, да ће га искључити из наследства, буде ли се растао с њоме. Позвао је своју супругу на вожњу аутомобилом и ова је на то пристала, наговорена од своје мајке. С те вожње донео је Бети своју жену као лешину. Одмах је искрсла сумња, да је Бети, који је имао одношаја с неком девојком по имену Белак Пинфорд, своју супругу устрелио. У његово приповедање, да су њега и његову жену напали разбојници, те том приликом Лујзу устрелили, није нико веровао. Суд је био уверен, да је Бети своју жену само за то позвао на ону несретну вожњу, да ју може несретно устрелити, јер је она била на путу његову одношају са Белак-Пинфордовом. Пинфордовој понуђено је више ангажмана у варијетејима и кинематографима, и то за време трајања парнице.

Породица Бетијева захтевала је, да Бетија прогласи некривим. Навала публике на расправе била је силна. Смртна осуда обелодањена је посебним издањима свих новина.

НОВИЈЕ.

Битољ, 1. септембра. Фанатизирана руља, вођена хоџама, приморала је *здравственог надзорника* да даде оставку и да *побегне.* Валија је *укинуо* његове мере, учињене *за сузбијање колере*, и дозволио је, да се мртваци перу, да колерни болесници остану у становима својим и да од

колере умрли буду сахрањивани уз верске церемоније. Даље је „мудри“ валија дао отворити затворене заражене бунаре и да се продаје свеже воће.

Париз, 1. септембра. Министар иностраних дела де-*Селв* синоћ је још једном вечао са немачким амбасадором фон-*Шеном* и саопштио му је *нова упутства* Камбону. И британском и руском амбасадору саопштио је текст француске ноте.

Лондон, 1. септембра. Ако железничка друштва не испуне захтеве железничара, као што су обећала, избиће у Енглеској опет општи железнички страјк.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву »Браника«.

АТЕНТАТ
на руског министра-председника Столипина.

— Столипин тешко рањен. —

Кијев, 2. септембра. За време синоћне свечане представе у свдашњем позоришту чланови бојеве организације социјално-револуцијонарне странке пуцали су на министра-председника Петра Аркадјевича Столипина, који је тешко рањен. Куршум је Столипина озледио по зглавку на руци, окрзнуо по јетри и застао је у кичми.

(Као што се види, најављени васкрс терористичке акције у Русији обистинио се. Зликовачки атентат извршен је против једнога од најбољих и најенергичнијих руских државника, који је после тешке утучености иза руско-јапанског рата *препородио* Русију. Столипину беше сва крвица то, што је чврстом руком држао у шкрипцу чивутско-руске револуцијонаре, који су ишли за разорењем Русије. Због тога су револуцијонарни зликовци извршили против Столипина страшан атентат бомбама још године 1906., када му је разорен летњиковац и *тешко рањена* ћерка Наталија, но Столипин сам је остао неозлеђен. Сад су бандити употребили кијевске свечаности, да убију једнога од најбољих руских родољуба. Ово гнусно дело мора осудити сваки човек, у коме има иоле човечанског осећаја. — Ур. „Бр“.)

Кијев, 2. септембра. Атентат на Столипина извршен је за време антракта. Кад је цар чуо пуцањ и ступао у ложу, публика је захтевала народну химну, која је наизменично са свештеничким коралом од свих присутних певана. Цар је благодарио клањајући се. Затим се публика разишла из позоришта.

Конгрес југословенских лекара за оперативну медицину није одгођен.

Београд, 2. септембра. (Од нашег извештача.) Конгрес југословенских лекара за оперативну медицину није одгођен, него ће се свечано отворити у понедељак, 5. (17.) о. м.

† Мис Ирби.

Сарајево, 2. септембра. (Од нашег извештача.) Велика добротворка српска, Енглескиња мис *Ирби*, другарица мис Мекензијеве, које су за време српских устанака учиниле народу много добра, умрла је јуче о поноћи.

Трговина и промет.

Новосадска пијаца.

2. септембра 1911.

Пшеница нова	К	11·30—·—
Пшеница средња	„	11·—·—
Зоб нова	„	·9—·—
Јечам	„	8·50—
Кукуруз стари	„	8·50 60
Кукуруз у клипу	„	4·50—5
Дањик	„	11·—
Горушица	„	5·—6·—
Пасуљ бели	„	14·50—·—
Пасуљ жути	„	14·50—·—
Пасуљ кулаш	„	13·—·—

Све од 50 кила.

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

ОГЛАСИ.

ШТАМПАРИЈИ
ДЕОН. ДРУШТВА „БРАНИКА“
потребна је једна добра
АЈНЛЕГЕРКА.
Ступити може одмах.

ПРОМЕСЕ
4%
Потиско-Сегединских срећака
од године 1880.

Главни згодитак по	К	180.000·—
5 згодитака	„	2.000·—
5094 згодитка	„	240·—

Жребање 1. октобра 1911.
Цена: К 8·—

Срећке
XXIX. краљевске угарске ДРЖАВНЕ ЛУТРИЈЕ.

Број згодитака	Назнака згодитка	У готовом новцу: појединце	У готовом новцу: укупно
		круна	
1	главни згодитак	--	200.000
1	згодитак	—	30.000
1	„	—	20.000
1	„	—	10.000
1	„	—	5.000
5	„	1.000	5.000
5	„	500	2.500
10	„	250	2.500
20	„	200	4.000
40	„	150	6.000
100	„	100	10.000
200	„	50	10.000
2.500	„	20	50.000
12.000	„	10	120.000
14.885	Главна свота згод.		475.000

Жребање 14. децембра по н. о. г.
Цена 4·—.

издаје
МЕЊАЧНИЦА
ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА
деон. друштво
у Новом Саду.

*) Поштом шаљемо поруџбине само кад нам се новац унапред пошаље заједно са 35 пот. за поштарину.

Око 60 хектолитара
ДОБРА, СТАРА БЕЛА „ТЕОЧИНА“ ВИНА

продаваће на јавној дражби у манастиру дана **25. (12.) септембра** т. г. у 10 сахата пре подне

УПРАВА МАНАСТИРА ЈАЗАК У СРЕМУ.

439 3-3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
Петар Радовановић
НОВИ САД,

потребује два старија **помоћника,** који су самостални продавци. Ступање одмах.

440 2-2

ТРГОВИНА
ШПЕЦЕРАЈА и ДЕЛИКАТЕСА
Мравић и Јоановић
У СТАРОМ БЕЧЕЈУ (Ó-BECSE)

потребује једног старијег спомоћника, који говори српски, мађарски и немачки. Ступити може одмах или по споразуму.

445 1—2

40 радника

за мебл и столарски посао потребни су одмах „Столарском Акционарском Друштву“ Београд, улица Високог Стевана бр. 21. Плата добра, зарада стална.

446 1—6

ЗЕМЉА НА ПРОДАЈУ

у **СРЕМУ**, где се дограђује железничка пруга, и то преко 17 јутара по 1600□ хвати, са кућним плацем; земља је ораница и ливада у парцелама по цени од 600 до 800 К јутро. Може се добити на отплату на више година, а нешто би купац морао и у готову положити. Поближе обавештаје даје администрација »Браника« (писмене обавештаје уз повратну марку).

442 1—3

ЗА МОЈУ
трговину шпецераја, кратке робе и велику трафику
потребујем
једног старијег спомоћника,

који говори осим српски још и румунски, мађарски и немачки. Почетна плата је месечно фикс **К 140·—**

У **Алибунару**, 2. (15.) септембра 1911.

1—3 443 **САВА ЖАН**, трговац.

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Деца пок. **Љубице Поповић** рођ. **Гајчиновић** — бивше бележниковице ађанске — у спомен своје добре мајке, изволели су поклонити овд. »*Женској Добротворној Задруги Срикиња*« 200 круна, која ће се свота као фонд основати и из камате сирота деца потпомагати.

На овом лепом и племенитом дару, изриче Задруга овим путем најтоплију захвалност дародавцима.

Дај Боже и други се наши Срби и Српкиње угледали на ове племените приложнике, те по могућству своме прилагали, како би се овај фонд повећао и сврси својој што више одговорити могао!

У **Ади** на Усекованије 1911. год.

У име Женске Добротворне Задруге Срикиња:
Катарина Поповић,
председница.

1—1 447

Број 7293 гр. Р. 472/11.

Записничка молба Матице Српске проти Лази К. Манојловић pcto 420 000 Круна спп. за предају некретнина у посјед.

ОДЛУКА!

Рјешењем ове молбе односно у изравном решењу замолнице кр. котарског суда у Новом Саду од 23./8. 1911. Eg. 7/2 szám односно надопуне исте замолнице од 1./9. 1911. број Sp. V. 1448/5. szám обава дозвољене оврхе на покретнине Лазе К. Манојловића због дужних Матици Српској у Новом Саду 420.000 Круна спп. повјерава се кр. котарском судцу Ђури Лалошу, па пошто су односне покретнине већ заплењене дне 18./8. 1911. ради исте тражбине оврховоће и у његову корист, то се за дражбу тих некретнина одређује на лицу мјеста у винограду у Петроварадину рочиште за дан 25. септембра 1911. у ½11 сати прије подне, гдје ће се упитне покретнине најбољем нудиоцу уз готов новац уручити.

Издаје се о дражби оглас, који ће се у судници и путем обћинског поглаварства у Петроварадину прогласити.

О том се обавјештује изворопис молбе Лаза К. Манојловић пригодом изведења оврхе, Матица Српска у Новом Саду.

Кр. котарски суд

у **Карловцима** дне 4. септембра 1911. г.

Кр. котарски судац:
1—1 448 **ЛАЛОШ.**

Број 7405. гр. Р. 472|11.

Извјешће кр. котарског судца Ђуре Лалоша о обављеној секвестрацији некретнина Лазе К. Манојловића из Петроварадина.

ОДЛУКА.

Извјешће ово прима се и похрањује код суда дозволом увида и преписа.

Секвестром је именује Пајо Бокшан из Новог Сада, кому се издаје декрет а пошто је већ уведен као секвестар у посјед некретнина Лазе К. Манојловића уписани у гр. ул. број 980. и 1354. опћине Петроварадин, то се овим овршни чин одобрава.

У даљем решењу одређује се за продају свеукупног природа најмање грожђа на некретнинама Лазе и Милице Манојловић горе наведенима према споразуму интересената на лицу мјеста у Петроварадину јавна дражба за дан 19. септембра 1911. у 11 сати прије подне, где ће се исти природ најбољем нудиоцу уз готов новац продати.

О дражби издаје се оглас, који се прибија на судници и проглашује путем градског поглаварства у Карловцима, Петроварадину и у Новом Саду.

Уредовање ово повјерава се кр. котарском судцу Ђури Лалошу тиме, да дражбу према прописима закона проведе и извјешће за 24 сата почину суду поднесе.

Оврховоће Матица Српска имаде три дана пре дражбе положити предујам у износу од 21 Круне, јер се иначе дражба не ће обдржавати.

Подједно се оврховоћи доставља препис пљенидбеног записника од 20.|8. 1911. број 6833. гр.

О том се обавјештује написи др. Стеван Малешевић у Новом Саду уз приклоп преписа пљенидбеног записника, Пајо Бокшан у Новом Саду уз приклоп декрета Милица и Лаза Манојловић у Новом Саду.

Кр. котарски суд.

У *Карловцима*, дне 8. септ. 1911.

Кр. котарски судац
449 1-1 **Лалош.**

Власник и издавалац: деоничарског друштво »Браника«.
Штампарија деоничарскогдруштва «Браника» у Новом Саду.